

ס פ ר

חידושי רבי ראובן

על מסכת
מקואות

•

מ א ת

אדמו"ר הגאון הצדיק

מרן ר' רפאל ראובן גראזאווסקי זצ"ל

ר"מ דישיבת כנסת בית יצחק קאמעניץ

ודהמתיבתא תורה ודעת ניו יארק

ודבית מדרש עליון מאנסי

בהרב הגאון הצדיק הרב ר' שמשון ראב"ד בק"ק מינסק

שנת תשנ"ד

Copyright 1994, by

CHIDUSCHEI RABBI RUVIN GROZOVSKY

הוצאת החכמה

אוצר החכמה

סדר ועימוד:

ע"י

מעין החכמה

Tel: (908) 364 9638 Fax: (908) 901 0621

Printed in the U.S.A. by:

EDISON LITHOGRAPHING CORP.

37-25 Tonnelle Ave.

North Bergen, N.J.

(212) 741-2212 / (201) 902-9191

יצחק אייזיק גראס

בנו, חיים אלימלך

חתנו, יוסף אסטרייכער

דברים אחדים מבני הגאון המחבר זצ"ל

ישמחו הלומדים ויגילו להתלמידים בהגלות כיום אוצר נחמד, חמדה גנוזה, חידושי תורתו של מרן אמו"ר הגר"ג על מסכת מקואות אשר עד הנה היו תחת ידינו בכי"ק. ב"ה, שלשה ספרים הראשונים שלו שכבר יצאו לאור נתקבלו בחיבה יתירה בעולם התורה עד שהם נחשבים ממש כספרי יסוד לאלו הרוצים ליכנס בשערי העיון וההבנה, ושמעתיה מבצבצים בני מדרשא בכל יום. ונראה שיש סיבה מיוחדת שמחמתה זכה אמו"ר זצוק"ל למעלה גדולה זו, והיינו שכל ביאוריו העמוקים וחידושי המאירים נכתבים בסגנון ברור ובהיר ובסידור נאה ויפה, אפילו כשמניף ידו על ענינים קשים ומסובכים ביותר.

וזאת למודעי, דענין זה לא בא לאמו"ר כדבר דממילא, אלא מלבר מה שעצם חידושו היה מברר ומלבן עד שהיו מלאים זיו ומפיקים נוגה, הוא זצ"ל השקיע הרבה עמל ויגיעה בכתיבת הענינים, עד שהיה ממש מלמד דרך הלימוד והעיון ע"י כתביו. כשהעלה איזה ענין בכתב, היה שוקל כל דבריו במאזני הצדק, והיה מוסיף ומגרע ומתקן ומגיה פעם אחר פעם עד שהרברים היו ברורים כחמה ומחורין כשמלה, ולבו היה בטוח שיהיו מובנים לכל מי שלבו חפץ להבין הסוגיא על בוריו.

וראוי לדעת דלא כשאר דברי תורתו זצוק"ל שיצאו לאור עד כה הם הרברים הכלולים בספר זה. דבספרים הראשונים נמצאים חידושי ושיעוריו על המסכתות הנלמדים בהשיבות, בסדר נשים ונזיקין, ואשר סידרם וכתבם כשכבר היה מרביץ תורה לרבים, והיה משועבר לעול התלמידים, אבל כעת רואים אור כתובים אשר כתבם עוד בימי צעירותו. אמנם כדרכו בקודש בשלושה ספרים הראשונים כן הוא דרכו בספר זה, בהירות ועמקות גם יחד, ולכן בטוחים אנחנו שגם ספר זה יתקבל בין הלומדים כשם שנתקבלו שאר הספרים. עלינו להרגיש כאן שחשיבות וחיבה יתירה יש לחלק זה שאנחנו נותנים לפניכם היום, משום שספרים על מסכת מקואות אינם מצויים כ"כ מגדולי ראשי ישיבות דליטא, על כן עולם התורה ישיש על אמרי אמו"ר בזאת המסכתא כמוצאי שלל רב.

יש לציין שההערות שנכתבו בשולי הגליון הם מהמחבר זצ"ל חוץ מהמקומות שמצויין בכוכב (*) שהם הערות המסדר.

אסירי תודה אנו להרב חיים אלעזר הכהן האנדלער שליט"א, חתנו של גיסנו הרה"ג ר' דן אונגרישר שליט"א, שעמל ויגע במסירות רבה בסידור החידושים ולהוציא דבר שלם ומתוקן לתועלת הרבים. יתברך הוא וכל משפחתו בכל טוב.

בני הגאון המחבר זצ"ל

תוכן הענינים

תהי' 1254521

אוצר החכמה

עמוד סימן

דברים אחרים

- א. בביאור שיטות הראשונים בפסול מים שאובים ובענין השקה.....א
- ב. בענין מ' סאה כמעין ובפסול מים שאובים כמעין.....ב
- ג. בענין מ' סאה דמקוה ובענין צירוף טיט הנרוק ומים זוחלים למ' סאה.....ג
- ד. בביאור החילוק בין טהרת מעין לטהרת מקוה.....ד
- ה. בענין כשרות זוחלין כמעין ובענין רבו הנוטפין על הזוחלין.....ה
- ו. בענין פסול זוחלין במקוה ובענין הויתת ע"י דבר המקבל טומאה.....ו
- ז. בענין הא דמשיקו כשערה ודיו (פרק ו' משנה ח').....ז
- ח. בענין קטפרס וגוד אחית בחבור מקואות ועוד בענין חבור מקואות.....ח
- ט. בענין קטפרס וגוד אחית בחבור מקואות (גיטין טז:).....ט
- י. בענין טיט הנרוק במקוה ובנטילת ידים.....י
- יא. בענין שינוי מראה.....יא
- יב. ביאור בתוספתא האדם נטהר והמקוה נטמא.....יב
- יג. בענין ידים טהורות לחצאין.....יג
- יד. נטילת ידים בבת אחת ובשתי שטיפות ושיירי טהרה.....יד
- טו. עוד בענין הנ"ל ובענין שעור רביעית בנט"י.....טו

חידושי רבי ראובן על מסכת מקואות

סימן א'

1234567

בביאור שיטות הראשונים בפסול מים שאובים ובענין השקה

הוא מטעם דהוי כתלושים מהא שכתב הר"ש
צפ"ה דמקואות מ"ז דאע"פ שלאדם צעיק מ'
סאה אפילו צמעין מ"מ אין סבירא לחלק בין
אדם לכלים לענין פסול שאובים, וכמו שאין
מעין פחות ממ' סאה נפסל בשאובים לכלים
דהא לכלים הכל שהוא צמעין נחשב למקור
שלמה ואין מקור שלמה נפסלת בשאובים,
כמ"כ אינו נפסל לאדם וכן דעת הרא"ש
צפסקו סוף סי' ח' (וכן הוא בתשובותיו
כלל ל' סי' ד' וכלל ל"א סי' ע').

ולבאורא לריך לומר הסבירא משום דסבירי
כהתכ"ד דכל פסול שאובים אינו
אלא משום דהוי תלושים והחזור למקור שלמה
מכני זהו זריעה ויתחשבו מחזירים אצל פסול
דנועפים שאינם מעבירים בחילה אינו מטעם
שהם תלושים דהא מקור שלמה מנועפים
כשרה ואפ"ה אין מעבירים ע"י זחילה הלכך
לא מכני זהו זריעה שחרעו צמים זוחלין דלא
מכני אלא לשוויי תלוש למחזור, עכ"ל.

ועוד יש להביא רא"י לכאורה מהא שפירשו
הר"ש והרא"ש צפ"ה מ"א דמקואות
(וכן הוא שיעת הראב"ד צפ"ה מ"א עומא

א) במ"ז סי' ר"א ס"ק ג' מביא דברי
התכ"ד סי' רנ"ד ח"ל שמעתי
מקשים מאי שנא נועפין דפסלי זוחלין צרבייתן
ומפקינן להו מחורת זוחלין, ומים שאובים
דפסלי המקור לגמרי ואפ"ה אם היה כזר
מקור של מ' סאה ונפלו לתוכה אפילו חלק
סאין שאובין צבת אחת לא יפסלוהו כמ"ש
בסימן זה סעיף ע"ו צמקוה, וצמעין אפילו
כל שהוא. ותירץ שם צתכ"ד דכתב הרא"ש
דהעם שאין שאובין פוסלין המקור דהוי
כאילו חרעו צתוכה וברי הם כמחזירים
וכשרים, ע"כ ניחא הקושיא דעיקר פסול
שאובין הוא דהויין כתלושין ע"י אדם ולכך
מכני זהו זריעה ויתחשבו מחזירים אצל פסול
דנועפים שאינם מעבירים בחילה אינו מטעם
שהם תלושים דהא מקור שלמה מנועפים
כשרה ואפ"ה אין מעבירים ע"י זחילה הלכך
לא מכני זהו זריעה שחרעו צמים זוחלין דלא
מכני אלא לשוויי תלוש למחזור, עכ"ל.

ולבאורא יש להביא ראיה דהר"ש והרא"ש
כהתכ"ד ס"ל דפסול שאובים

לאדם.

(1) וכן מלאכי אח"כ צמחרי"ק שורש ר"ו שכתב
האי טעמא דמש"ה אין מעין נפסל בשאובים אפילו

אובלין) דמקוה של פחות ממי' סאה (דהיינו מי תמלי' שפסקו) אינה מקבלת עומאה דמ"מ המים מחוזרים לקרקע הס. והק' הרש"ש מהגמ' פסחים דף י: דדוקא משקי צי מעצחיה דכן בדאיכא רביעית ופי' רש"י ד"ה בקרקע עהורין דצמשקים אחרים עמאים כיון דתקנו חכמים דאין מקוה אלא צמי' סאה ואפי' לכלים, וקשה על הר"ש והרא"ש והרא"צ דהא מ"מ המים מחוזרים לקרקע. ול"ל שהם מפרשים צגמ' פסחים דלא כפירש"י ובאמת הא דאין שם מי' סאה לא מהני לעמאס דמ"מ מחוזרים הם אלא משום דהוי שאוצים דסתם משקי צי מעצחיה שאוצים הם כדאיתא בתוס' צ"צ סו: וצר"ש פ"צ מ"ג וצר"ש ה' מקואות סי' א' ופסול שאוצים הוא משום דשוויוכו רצן כתלושים וא"כ מקבלי נמי עומאה⁽²⁾. וכעין זה מלאתי אח"כ צפי' הרא"ש סוף פ' ח' דעכרות שתי' להגמ' דפסחים דהעטם דמקבלי עומאה הוא משום דהתם שופך מים לתוך הגומא ולא נקוו מאליהם, עיי"ש.

(2) והא דצעי צגמ' פסחים שם רביעית היינו משום דאפילו להעשות מחוזרים לריך נמי רביעית כאשר כתב הרא"צ דבהשגות צפ"ו מה' עומאה אובלין והעטם אולי יש לומר דגם העברה שע"י השקה ממקוה מים יביח עהור ילפין ליה וכפי' הסמ"ג צח"כ.

אבל לפי' ז"ע על פי' הרא"ש צפ"ח דעכרות דכתב דלענין עומאה לא שייך להזכיר מים שבגומא לענין חבור כיון שהמים שבגומא לא מקבלי עומאה ולפי' ז"ע דא"כ משכחת לה חבור לעומאה בפחות מרביעית וע"י צרש"ש פ"א דמקואות.

(3) ועוד רא"י מוכרחת לזה שהרי כתבו הר"ש צפ"צ מ"ג והרא"ש צס' א' דרובו שאוב פסול מדאורייתא

[ולרבאורה יש עוד רא"י דהרא"ש אזל בספרת התה"ד דצר"ש סי' א' צה' מקואות מצאר דמועיל זריעה כיון דנעשו זרועין ליטבר מעומאתן הוא הדין להעביל צהן וגם התה"ד צעלמו מציא הרא"ש כנ"ל].

א"א שנראה שע"כ אין העטם שמעין אינו נפסל בשאוצים משום ספרת התה"ד, ^{אח"י 1234567} דהא הר"ש צפ"צ מ"ג והרא"ש צס' א' מה' מקואות סברי דפסול שאוצים הוא מדאורייתא ומדאורייתא ע"כ אין הפסול משום תלושין דאין סברא שיחלקו על הרמז"ם שכתב צפ"צ מה' עו"א ה' ח' ומקורו מתורת כהנים לענין הכשר, דמים תלושים שכנסן בקרקע כמחוזרים חשיבי וכ"כ לענין עומאת המים צמי תמלי' שפסקו. ועוד דהר"ש סובר בפירוש שם דפסול שאוצים דאורייתא הוא מעטם הוייתו ע"י דבר המקבל עומאה ולא כהתה"ד דהוי משום תלושים⁽³⁾.

ומשמע דאפילו הי"ע סאין שאינם שאובין מתחלה שכרי ג' לוגין שאוצים בתחלה פסולים לר"ת מדאורייתא וע"כ דהא דצעיין רובו היינו שהיו הכשרים בתחלה וכן משמע מהתוספתא שהביאו לנור המקלח מים למקוה וכו' אם יש רוב מקוה כשרה והרא"ש הוסיף עוד אלמא קודם שיבא רוב המקוה הוי שאיבה דאורייתא וכו' ולאחר שיש בו רוב מקוה הוי מדרבנן. ומשמע מכל כנ"ל דאפילו היו הכשרים בתחלה, ועוד דהא לא חילקו צשום מקום צכך. וע"כ דהיינו לאדם שהכרעתם צזה (הר"ש פ"ה מ"ג והרא"ש צס' א') היא דצעי מי' סאה דאי לכלים כיון דמדאורייתא רביעית הוי מקוה שלמה לכלים כשי' כל הראשונים (לצד היראים) וכמו שכתב הר"ש צפ"א מ"ז וצמקוה שלמה אפילו אלק סאין אינם פוסלים כמו

נכשרים ע"י חצורם למקוה, וע"כ הקשה
דברצו נועפין נמי יכשרו ע"י מי המעין
וע"ז תי' דפסול שאוצים דרצקן אינו אלא
מעטם תלושים וע"כ נכשר כשנעשים מחוצרים
אצל פסול אחר לא. (ובזה היה ניחא תי'
הב"ח וכן תירלו בהגהות בתכ"ד על קושית
התכ"ד דחלוק פסול זוחלן מפסול שאוצין
משום דשאוצים דרצקן אע"ג דקיי"ל דרובה
שאוצ דאורייתא).

ולפי"ז לא קשה מהא דס"ל להר"ש והר"ש
דשאוצים דאורייתא כיון דגם התכ"ד
מודה בזה ואין קושיתו אלא על שאוצים
דרצקן.

[ובסברא זו יש ליישב שי' רש"י ז"ל מכות
דף 7. ולפרש דברי הר"ע ז"ל
שם דרש"י ז"ל גרם התם חצית מים שנפלה
ליס הגדול העוצל שם לא עלתה לו עצילה
שמה נשאר ג' לוגין במקום אחד. והק' התוס'
שם דהא מהניא השקה להכשיר שאוצים
לעצילה והביאו רא"י מהא דמעצילין כלי

ונראה דגם התכ"ד יודה בפסול שאוצים
דאורייתא שאינו מעטם תלושים אלא
שעל זה לא קשה לו כלל למה מהני התם
השקה, דכיון דמדאורייתא אינו פסול אלא
ברובו שאוצ והיינו משום דילפינן לה מאך
מעין מה מעין בידי שמים או מהויתו ע"י
דבר המק"ע ואין זה פסול בהמים אלא פסול
בהמקוה, ואך מעין נמי ר"ל דהויתו שלא
בידי שמים פסול ואין פסולו אלא בהמקוה,
והיינו כשכולה או רובה שאוצ, וע"כ ע"ז
מהני השקה דכשיש כבר מקוה שלמה שהיא
בידי שמים והויתו ע"י עהרה אין כאן
פסול כלל במה שירצה מים שאוצים אפילו
אלף סאין, שהרי אין כאן מקוה חדשה ואין
בזה ענין לרצו נועפין על הזוחלן שהנועפין
דהיינו מי המקוה יהיה עליהם דין הזוחלן
דהיינו מעין, (או שהמים הפסולים מעטם
שהם מי מקוה זוחלים יכשרו אגב מי המעין
הכשרים) ואין קושיתו אלא מפסול שאוצים
דרצקן שפסלו חכמים אפילו בג' לוגין שזכו
פסול מים⁽⁴⁾ ומ"מ כשרצה במקוה אפילו אלף
סאין שאוצים כשר, וע"כ שהמים הפסולים

(4) ובהראש"ד שהביא בע"ז צמ"ק כ"ח דכשילף
בידיו וברגליו שאינם בכלי ומ"מ אינם בידי שמים אינו
פסול אלא ברובו כך (וכן הוא בהגה"ה בשער המים לה.
שם אצל בדברי הראש"ד עלמו שם ד"ה שנינו (דף לד):
כתב דאפילו בג' לוגין פסול ומשמע שם שהוא מדאורייתא)
ובשאוצים ממש דהיינו בכלי פוסל בג' לוגין.

ולפי מה שכתבתי דפסול ג' לוגין חלוק מפסול
שאוצים דאורייתא ל"ל דאפילו להסודרים כולו שאוצ
דאורייתא, פסול ג' לוגין הוא שמה יעצלו בכלים ולא
שגזרו מקלתו אטו כולו כפשטות הראשונים וכמו שכתב
הסמ"ג להדיא.

שכתב הר"ש פ"ג מ"א וצפ"ו מ"ח והר"ש צמ"ח ע' אלא
ע"כ דלאדם מיירי, ואי הא דמעין אינו נפסל בשאוצים
הוא עפ"י סדרת התכ"ד א"כ במקוה נמי כיון שנשפכו
למקוה שיש בה רביעית הו' להו מחוצרים חרועים ולא
תלושים ושאוצים וליתכשרו לאדם נמי. ומלאתי קושיא זו
בדברי חיים ה"ל מקואות סי' כ"א שהביא זה ממכר"ם
א"ש עיי"ש מה שתי' ול"ע. ובס' דבר אברהם ח"צ
סי' ע"ו הביא זה ממשכנות יעקב סי' מ"ג שתי' דלא
די במה שנעלו משאיבתו אלא גם שלא יהא נעשה
בידי אדם חכו כדברי לקמן ושם כתב דמשר"כ צעין
כשפותרת הנוד. עיי"ש.

וזהו פי' דצרי הריעצ"א דכמו דדין מ' סאה
דילפינן מאת כל צשרו אינו אלא צאדס,
כן גם הדרשא דצמים דמשום זה לא מהני
השקה לשאוצים אינה אלא צאדס.

אל"א דלהריעצ"א לא יתורץ אלא קושית
התוס' ממעבילין כלי וכו' אבל צאמת
יש להציא עוד ראיות דמהני השקה לשאוצים
מפ"ג מ"ג ומפ"ו מ"ג ומ"ח כמו שהציא
הגר"א צסע"ק נ"ג וכן יש להציא רא"י מהא
דפ"ו מ"ג דירדו שנים ועצלו דע"כ צאדס
מיירי ורואים דהשקה מועיל אפילו לצאדס.
וע"כ יש לומר דרש"י סובר דהצרייתא צחגיגה
דילפא מצמים פליגא אחר"כ דיליף מאך מעין
ולפי"ז י"ל דכל המשניות דסצרי דמהני השקה
אזלי אליצא דתו"כ והגמ' דמכות דף ד. אזיל
אליצא דהצרייתא דחגיגה יא. דיליף מצמים
וכדלעיל].

ולפי' הנ"ל יש לתרץ מה שהק' התוס'
צפסחים י. וכן הר"ש פ"ג מ"ג
והרא"ש סי' א' על ר"ת דסצר כולה שאוצ
פסול מדאורייתא מהא דפסחים י: דאמרין
דמשקי צי מעצחיא דכן צרביעית מים משום

צחוך כלי. והציא הריעצ"א שיש מחלקין לומר
לצאדס החמירו, כמו שהחמירו לצאדס דצעינן
מ' סאה, ויש להצין דמאי תליא זה צחכ"ט.

ויש לומר עפ"י פירש"י צחגיגה יא. דאמרין
התם צגמ' ורחץ צמים צמי מקוה את
כל צשרו מים שכל גופו עולה צהם ופירש"י
צמי מקוה למעוטי מים שאוצים והק' התוס'
דפסול שאוצים ילפינן לה צתו"כ מאך מעין
מה מעין צידי שמים וכו'. ויש לומר דלרש"י
אילעריך תרווייכו דקרא דורחץ צמים את
כל צשרו איירי צאדס דהא מיניה ילפינן
דצעינן מ' סאה לצאדס, לכן אילעריך קרא דאך
מעין וכו' דאיירי צמקוה סתם לאשמועינן
דאין מקוה משאוצים כלל ואפילו לכלים, אלא
דלכלים כיון דמאך מעין ילפינן לה א"כ אינו
אלא פסול מקוה וע"כ אם הם מחוצרים
למקוה כשרה שלא נעשית צידי אדם אין כאן
מקוה שנעשית צידי אדם כלל, אבל לצאדס
דילפינן מצמים דמים שאוצים פסולים והוו
פסול מים קסצר רש"י והריעצ"א דלא מהני
השקה להכשיר את המים הפסולים וכהסצרא
שכתצתי אליצא דתה"ד. (אלא דתה"ד לא
סצר דפסול שאוצים הוה מדאורייתא מצמים).

(5) כן משמע לכאורה צהריעצ"א לפירש"י אבל
צהרמצ"ן משמע שמפרש צרש"י שמתחלה עצל צים ואחר"כ
צחצית.

ע"י צכ"מ צפ"ו ה"י ח' שמפרש דלרש"י ז"ל
אע"ג שנכשרו המים לעצילה מ"מ פוסלים את החרומה
דשאוצים הם ולפי פירושו תיקשי להתה"ד, דלדידיה אין
הצבור מכשירם לעצילה אלא עושים לשאינם שאוצים דהוי
מחוצר.

(6) עכשיו ראיתי צריעצ"א שלא כתב דלצאדס
החמירו אלא צעצילה צחוך כלי חכו פסול אחר ואפילו
למ"ד שאוצים דרצנן ואע"ג דצריעצ"א שם קרי לה
שאוצים. אבל י"ל דאצרא משום שאוצים לחוד מיירי דאי
משום חוך כלי לא גרע מאויר דלאויר ודאי מהני חצור
וכדמשמע מפשטות לשונו שם ומה דמיירי צחוך כלי הוה
דצכה"ג הוי השאוצים לחודייהו.

סאה לא צטלוכו חכמים כלל מדין מקור
דעדין נשאר עליו שם מקור והוא כשר נמי
לפרעים אחדים כגון לעצילת ידים לשיטת
רבינו יונה צפ' אלו דברים והרשצ"א צפ' כל
הבשר אלא שחכמים אמרו דלכלים נמי צעין
מקור של מ' סאה ולא סגי צמקור של רביעית
כמו לאדם ומ"מ מקור הוא לענין זה שלא
יעמאו המים אצל שאוצים שפסלוכו חכמים
מדין מקור מקצלי נמי עומאח מדרבנן.

והנה כל זה לריכים לומר לפי השני צהר"ש
סוף פ"ח דעכרות שחלק בין מים
מחוזרים שנקוו מעלמן להשופך מים לחוד
גומא (ומלשונו משמע דאפילו שלא ע"י
כלי אם רק הוא ע"י אדם מקבל עומאח
ופסול זה אינו מטעם תלושים חכו דלא
כהתי' הראשון שכתבתי) אצל מפשטות
לשון הרא"ש* והראצ"ד שם משמע דמטעם
מחוזרים לקרקע ולא מטעם מקור לא מקצלי
עומאח.

וע"ב י"ל דלתי' הראשון שצפי' הרא"ש סוף
פ"ח דעכרות סבר דדבר זה, אי מה
שמים מחוזרים לקרקע לא מקצלי עומאח
הוא מטעם שהם מקור ולפי זה פחות ממ'
סאה מיטמאים או מטעם מחובר לקרקע
ואפילו צפחות ממ' סאה, תליא צהא דאי
עומאח מים דאורייתא ח"כ מפרשין לקרא
דמקור מים יביה עכור כפשטיה ומוכח
דדוקא מטעם מקור עכור וא"כ מדרבנן שאין
מקור צפחות ממ' סאה עמא, והתם צפסחים

דמדאורייתא חיי להעביל צו מחטין ולינורות
וסתם משקי צי מעצמיה שאוצים הם. ועפ"י
הג"ל יש לומר דהא דפסול שאוצ מדרשא
דאך מעין אין זה ענין לעכרת המים דמ"מ
מחוזרים לקרקע הם וכסדרת הר"ש והרא"ש
צפ"א מ"א (אלא דלענין זה לריך נמי רביעית
שהוא שטור מקור להעביל צו מחטין וכו') כמו
שכתב הראצ"ד צפ' ע"ו מהל' עו"א) וע"כ
מדאורייתא המים עכורים אלא דמדרבנן
שפסלו שאוצים אפילו צג' לוגין שזהו משום
שפסלו המים ועשאום כתלושים וע"כ מקצלי
נמי עומאח מדרבנן.

¹²³⁴⁵⁶⁷אוצר החכמה

והנה מה שהר"ש והרא"ש הקשו קו' זו על
הר"ת ז"ל משום דלא סברי כלל לסדרת
התה"ד ואפילו הפסול שאוצים דג' לוגין דרבנן
אינו מטעם תלושים וכמו שאוכיח לקמן ולא
כמו שכתבתי לעיל ועל כן על כרחך כיון
שהמים פסולים לעצילה ואין עליהם דין
מקור מקצלים עומאח וע"כ הק' על ר"ת
דסובר שכולו שאוצ מדאורייתא פסול ח"כ
מדאורייתא ליקצלו עומאח.

ולפי"ז דאמרינן דלא סברי הר"ש והרא"ש
כהתה"ד לריכים לתי' קושית הרש"ש
על הר"ש והרא"ש דפ"א מ"א מהבגמ'
פסחים י: באופן אחר, דבאמת אין המים
עכורים אלא כשיש שם מקור עליהם וכמו
דילפינן ממקור מים יביה עכור להס"ד
דמייתין מינה ראי' למאן דסבר עומאח מים
מדאורייתא (פסחים דף עז.). אלא דפחות ממ'

תלושים אלא פסול אחר שע"י חזור הוא מתכשר.

ועוד ראי' דהר"ש לא סבירא לכו כהתכ"ד מהא שכתב צסי' א' מהל' מקואות דאם מי פירות רבו על המים פסול משום חומרא דרבנן ומשמע דמדאורייתא הוו כמים שאזנים שאפילו אלף סאין אינם פוסלים וכן כתב הרמב"ן צ"צ דף סה: והיינו דלא כהתכ"ד דלהתכ"ד צוודאי שמי פירות לא עדיפי מזוחלים שפוסלים את המקוה. ואפילו לפי מה שכתבתי דהתכ"ד מודה בשאזנים דמדאורייתא מתכשרי ע"י התחצרו למקוה היינו כמו שהבאתי העעם שם דשאזנים מדאורייתא אינם פסול כמים אלא כהמקוה אצל מי פירות הלא הם פסול מים ולמה יכשרו להתכ"ד⁽⁸⁷⁾.

זבחה שהביא התכ"ד ראי' מהר"ש צסי' א' דמקואות שכתב שם דסברא הוא דאין מקוה נפסלת ע"י מים שאזנים ואפי' אלף סאים דהא כהשקה נעשו זרועים ליעבר מעומאתם וה"ה להעביל צבן (וכ"כ החוס' במכות דף ד. להביא ראי' דחצית מים שאזנים תכשר ע"י ים הגדול). לריך לדחות שאין כוונת הר"ש ז"ל לומר דגם לענין להעביל צבן מעעם זרועין אחינן עלה דא"כ תסגי

ח: לר' שמעון מיירי דסבר עומאת מים דאורייתא, אצל המשנה דפ"א מ"א דמקואות יפרשו אליבא דמ"ד עומאת משקן דרבנן ולא אחי קרא דמקוה מים וכו' להכי וכת' הגמ' צפסחים דף עז. וע"כ י"ל דמעעם מחוצרים לקרקע נמי טהורים ואפילו כשאינם מקוה.

(ב) **ומנא** חמינא לה דלא סברי הר"ש והר"ש כהתכ"ד מהא שכתב ^{א"ת"ח ה"חכמ"ת} הר"ש צפ"ו מ"ח דמקואות צבא דמשיקו אפילו כשערה ודיו דלהכי סגי בכחוע השערה משום דהקילו בשאיבה דרבנן והר"ש כתב דגם לענין שאזנים צעין שיתחצרו המים ברוחצ שפופרת הנוד רגע א' אלא דכשירדו המים למטה סגי צמה שישרו מושקן כשערה (ועי' צזה היעצ להלן צסי' ז'). והנה מהר"ש והר"ש ה"ל מוכח דלא סברי כהתכ"ד ואפילו הפסול שאזנים דרבנן אינו מעעם תלושים דאי כהתכ"ד שכתב דמה שמועיל השקה היינו משום שנעשו מחוצרים ואינם תלושים וכמו שהביא מהר"ש דלא גרע מהשקה ליעבר א"כ למה צעי כשפופרת הנוד להר"ש ליסגי כשערה כהשקה דכשערה כבר נעשו מחוצרים חרועים וגם הר"ש למה הולך לומר דהקילו בשאזנים דרבנן הא גם כהשקה דאורייתא סגי כשערה. אלא ע"כ דסברי דפסול שאזנים דרבנן נמי אינו מעעם

(8) וגם מהרש"א שכתב בשער המים כהר"ש דסגי כשערה משום דהם אמרו והם אמרו משמע דלא כהתכ"ד. וגם הרא"ד (בשער המים צחלתא) שהשוה רבו שאזנים לרבו נועפין הוא דלא כהתכ"ד.

(7) והחוס' יצמות דף פז: ד"ה נתן דמשמע מדצריהם דברבו מי פירות מדאורייתא פסול עיי"ש היעצ אץ להביא ראי' להיפך כהתכ"ד דהא י"ל דעעמייהו משום שהמליאות לא תשתנה וכמו שלא נכשיר אוכלים ומעלעלים לעצלה ע"י חזור ועירוב מהותא.

מקוה. ומ"מ י"ל ה' כדאיתא וה' כדאיתא
כ"ל⁽¹⁰⁾.

ולפי זה דאמרינן דהר"ש לא חזיל נשיעת
התכ"ד לריך להבין טעם הר"ש
והר"ש שהעלו במסקנתם שמעין אינו נפסל
בשאיובין ואפילו לאדם דנשיין מ' סאה. ונראה
דבאיור בזה הוא דהשעור מ' סאה דמעין
אינו שעור המקוה כמו צמ' סאה דמקוה אלא
שזהו שעור העצילה והרחיקה דנשיין שחבא
העצילה בכל כך מים שיכוסה בהם כל גופו
ולכדי לענין פסול שאובים אינו פוסל דמעין
כיון דבאמת יש כאן מעין שלם בכל שהוא
והמ' סאה הוא רק שעור העצילה. ועי'
היעצ בזה בסימן ב'.

אוצר החכמה

בכשערה וכמו שכתבתי לעיל אלא כוונתו
להביא ראיה דגם צמים שיך דין מחזור אלא
כל חדא כדאיתא דליעבר מעומאתן דהוי
מעטם זרועים סגי בכשערה ולהעביל בהן
מעטם מחזור למקוה כמקוה אחינן עלה ולזה
לריך כשפופרת הנוד⁽⁹⁾.

אח"י 1234567

אל"א דה' ק' דה' מתניתין היא ועירוב
מקואות מקרא ילפינן לה* ואולי י"ל
דמספקא ליה להר"ש אם החזור מכשיר
העצילה אצל המים השאובים עדיין שם
פסול עליהם וא"כ כשהשאובים הם הרוצ
יבטלו הכשרים או שהחזור עושה את המים
הפסולים ענאם לכשרים וממילא אפילו חלק
סאין יכשרו. ועי' מיייתי ראיה ממים עמאים
שנעברו ע"י השקה וה"נ הכא לענין הכשר

שלמה במקואות ומקרא ילפינן לה.

(10) ובזה נחתא נמי בתשובות הר"ש כלל ל"א ס"ג
שכביא ראיה מהשקה דמים עמאים דאפילו נפסק אח"כ
החזור כשר וי"ל ג"כ כ"ל שהוא חלוי בהחקירה כ"ל.
ובין שהמים עצמו הוכשרו א"כ אפילו נפסק אח"כ נמי,
ועי' בדבר אברהם ח"ב ס' ע"ו, אצל בכתובים במכת
א"ל לפרש כך דלא מיירי ברוב שאובים וצדיק ציעול.

(9) לפי"ז כשיהיה מחזור למקוה שאינה כשרה אלא
לכלים בודאי שהמחזור למקוה זו נמי לא יהיה עליו דין
מקוה הכשרה לאדם כיון דלאדם אין דין מקוה על זו
שאלה היא מחוברת.

* א"ה: נראה כוונתו להק' דלמה לריך להביא
ראיה מטעמה הנעשה גבי זריעה ה' לפי מה שאמר
דכעטם הוא משום דמחזור למקוה כמקוה הוא משנה

סימן ב'

בענין מ' סאה במעין ובפסול מים שאובים במעין

הר"ש זצ"ה מ"ז כתב דאע"פ שלאדם צעין מ' סאה אפילו צמעין מ"מ אין סבירא לחלק בין אדם לכלים לענין פסול שאובים וכמו שאין מעין פחות ממ' סאה נפסל צשאובים לכלים, דהא לכלים הכל שהוא צמעין נחשב למקוה שלמה ואין מקוה שלמה נפסלת צשאובים, כמו כן אינו נפסל לאדם. וכן כתב הרא"ש צפסקיו סוף סי' ח' וצתשובותיו כלל ל' סי' ד' וכלל ל"א סי' ע'. ול"ע לפי שיעתם דסצרי דצעין מ' סאה לאדם אפילו צמעין למה צאמת לא יפסלו צו שאובים הא אין כאן מקוה שלמה לאדם⁽¹⁾.

ואין לומר שזכו דין חדש צמעין שאינו נפסל צשאובים וכמו שכתב המהרי"ק שורש נ"ו והביא ראי' מהאור זרוע דאפילו צמעין שאינו כשר צפחות ממ' סאה כמו גומא מלא מים שצא צמעין נוצע מ"מ אינו נפסל צג' לוגין, דמהר"ש פ"ה מ"ז משמע שלהכי אינו נפסל צשאובים משום דכל כל שהוא צמעין הוי מקוה לכלים, שכתב שם דדצר תימא הוא לומר שמי צמעין שרצו עליו מים שאובים יהיו כשרים לכלים ופסולים לאדם, משמע

מדצריו שהעטם הוא שכבר נחשב כמקוה שלמה כיון דהוי מקוה לכלים ולא משום שצמעין אינו נפסל צשאובים⁽²⁾. ועוד דלהסוצרים רוצו שאוב דאורייתא מנלן לחלק דאורייתא בין מעין למקוה, דהא"ל סוצר דשאובים דרצון ודצרבן יש לומר דלא שייך לגזור צמעין אעו כלים דצשלמא צמקוה יש לגזור אעו כלים דצכלים נמי מקוה היא אלא שפסולה אצל מעין צכלים ליכא דהא אפילו העצירו ע"ג כלים שלא נפסל מ"מ אמר ר' יוסי דצטל ממנו שם מעין והוי מקוה (פ"ה מ"ז), אצל להר"ש והרא"ש הסוצרים דשאובים דאורייתא למה לא יפסל הצמעין צשאובים אם לא מצעם שכ"ש צמעין נחשב כצר למקוה שלמה. ולריך להצין כיון דסצרי דלאדם אין מקוה לדידהו אלא צמי סאה למה לא יפסל צשאובים.

והנה האשכול סי' נ"ח כתב על הא דהעיד ר' לודק על הזוחלין שרצו על הנוטפין שכשר (פ"ה מ"ה) דאשמועינן צזה דאע"ג שהזוחלין לא מספיקין לכסות כל הגוף כשר (וכ"כ הר"ן והמרדכי צצצועות פ"ז שהנוטפין משלימין לשעור וכעין זה פירשו הר"ש והרא"ש

מ"מ אינם תלושים כצר, דכבר הוכחנו לעיל צסימן א' דלא סצרי הר"ש והרא"ש כההכ"ד עי"ש.

(2) והמהרי"ק עצמו כתב דלהר"ש והרשב"א אין לומר עטם זה רק כהא"ל.

(1) ואין לומר דהעטם דאינו נפסל הוא כההכ"ד דסוצר דכל הפסול דשאובים אינו אלא משום תלושים והצבור למקוה שלמה מועיל לעשותם מחוצרים ועל כרחק כיון דלכלים הצמעין כשר בכל שהוא וא"כ כשנחוספו אח"כ שאובים נעשו מחוצרים וממילא הם כשרים גם לאדם דהא

דאשמועין דנוטפין משלימין להשעור). וקשה
לי דהא כיון שפסק צ"ח וכן פסק הר"ן
שם דהמעין מעבר צ"ח אפילו לאדם וא"כ
לא צעין כל גופו עולה בהם אלא שלא
תהי עבילת חלאין וא"כ מה חידוש הוא
שאין הנוטפין פוסלין דהא כיון שנכנס כל
גופו מתחת להמקור הכשרה דהיינו הכ"ש
דזוחלין א"כ אע"פ שצמקלת מקומות בגופו
נוגעים המים הנוטפין למה לא תהי העבילה
כשרה והלא חזין בכל מקום שיש דבר חולץ
על צשרו שאע"פ שאין המים נוגעין בצשרו
מיקרי עבילה כשרה כל זמן שאין דבר דין
חליצה כגון רובו ומקפיד עליו מדאורייתא
והכא הא צוודאי אין על המים הנוטפין דין
חליצה⁽³⁾ (ולריך עיון לפי"ז סברת הסוברים
דמחלה זוחלין ומחלה נוטפין פסול שהוצא
צ"ח ר"ח ס"ק י') וא"כ מה חידוש הוא
שהעבילה כשרה צרצו זוחלין⁽⁴⁾.

אח"ח 1234567

ונראה מהאשכול והר"ן והמרדכי הג"ל דכיון
שצעין כל גופו עולה בהם דאי לאו
הכי לא הוי עבילה א"כ הוה זה שער בהמים
ואם אין בהזוחלים שער לכסות כל גופו חסר
לה לשעורא אלא שהעיד ר"ל שמיטע הנוטפין
צטלו בזוחלין ומלטרפים להשלים השעור.

(3) וזה נראה לי העטם צח"ס יצמות פ"ב ד"ה נתן
סאה הסוברים דצמחלה מי פירות ומחלה מים כשרים
כשר מדאורייתא לכלים כיון דלכלים צרביעית סגי והיינו
דאין המי פירות מפסידין כלל.

(4) וגם המרדכי כתב שהחידוש הוא שהנוטפין
משלימין לכשעור וגם איבו סובר שהמעין מעבר צ"ח
(כנראה צשיטה שביא צאחרונה) אפילו לאדם וא"כ
הלבושי שרד ס"י ר"ח צדעחו. אלא שעל המרדכי יש
לתרץ דעות דר' לודק מיירי בזוחלין דים ובהצ"ח שכתב
שהים אע"ג שמעבר בזוחלין צעי מ' סאה ומשכחת לה

וצריך להצין דא"כ יולד דין חדש להאשכול
דצאדם גדול שאין כל גופו עולה צ"ח
סאה יפסלו שאוצים במקור של מ' סאה דהא
אכתי חסר לשעורא דכל גופו עולה בהם.
וע"כ לריך לומר שאע"פ שכל גופו עולה בהם
שעור הוא בהמים ואי צלרי להו מיא חסר
לשעורא, מ"מ אין זה שעור המקור דהמקור
שלמה היא כבר במקור צ"ח סאה וצמעין
בכל שהוא אלא שזהו שעור העבילה והרחילה
דצעין שתהא העבילה בכל כך מים שיכוסה
בהם כל גופו ולהכי לענין פסול שאוצים אינם
פוסלים במקור של מ' סאה וצמעין כ"ש כיון
שיש כאן מקור שלמה.

והנה יש לחקור לפי"ז להסוברים דלאדם
צעין מ' סאה אפילו צמעין והיינו
דילפיין לה מכל צשרו צמים מים שכל גופו
עולה בהם אי האי שעורא הוא שעור המקור
ואין בכל גופו עולה וכו' אלא ילפותא כמה
הוא השעור או דאף הכא אין זה אלא שעור
בעבילה כמו גבי כלים אלא דגבי כלים השעור
הוא כל אחד לפי גדלו וצאדם נתנה התורה
שעור קצוב של אדם ציוני לכל אדם אצל
שעור המקור הוא בכל שהוא אפילו לאדם.

צ"ח דחסר לשעורא, צעוקה המחוצרת לים כשפופרת
הנוד ובהראצ"ד דצעי רביעית צעוקה ואם רבו פסולים
צעוקה פוסלים. אצל על האשכול אין לח' כן דאיבו לא
סבר כהצ"ח כמו שהוכיח צ"ח ח"י מקואות ממה שחי
בגל שנתלש מן הים דמשו"כ צעי מ' סאה משום דנתלש
שחי ובהש"ך ס"ק כ' וס"ק קכ"ג אלא שהיה אפשר
לדחוק ולחוקמי בגל שנתלש ויכיה ל"ל דסבר כהמכרי"ק
דאפילו לאחר שנה דין מעין עליו ודלא כהש"ך אלא
דמלשונו משמע בפירוש שאין הצירוף אלא לכסות כל
גופו.

וזהנה מברא"ש ז"ל נראה שסובר כהלך השני
שאין המ' סאה לאלף אותו הדין דכל
גופו עולה בהם שצכלים לאלף שצאדם לא
פלוג לשער כל אחד לפי גופו שצסי' אי'
מהלי מקואות כתב דמסתברא כהר"י שאף
צמעין צעיין מ' סאה לאלף דהואיל ושערו
חכמים מי מקוה אמה על אמה וכו' מים
שכל גופו עולה בהם לא פלוג צאדם לשער
צכל אחד לפי גופו וכמוצן שאם לא היה כל
צשרו לאלף ילפותא לידע שעור מקוה למה
מסתברא כהר"י הלא פשוט שיש לומר דמעין
שאני שמעבר צכ"ש ואין לריך שעור כמו
לכלים.

ובזה ניחא מה שכתב צהגה"ה לפי הרא"ש
(צפ"א מ"ז) צשם ריב"ש דהא דמעין
מטבר צכ"ש דווקא שיהא הגוף הנעצל עולה
צמים כאחד כגון מחטין ולינורות, דפשיעא
דצעיין ציאת כל גופו כאחת צמים דכתיב
ורחץ את כל צשרו צמים שיהא כל צשרו עולה
צמים כאחת וכו'. ועוד דדרשינן וצא השמש
מה השמש כל גופו צצת אחת אף העובל כל
גופו צצ"א. על כן פירש דאפילו צמעין צעי
מ' סאה לאלף וכו' עכ"ל הגה"ה. והיינו
כמה שכתבתי דאין זה לאלף דין דכל גופו
עולה שישנו גם צכלים. וצזה מדוקדק צמה
שהציא (וכן הוא גם ציראים סי' כ"ו) דרשא
חדשה על זה דעצילת חלאין לא מהני דצתו"כ
ליחא לאלף דרשא דוצא השמש וכו' (אמור
ח' פרשתא ד' פ"ז), ועוד יש לדקדק עליו
דכל צשרו הא אינעריך לשעור מקוה לאלף

(חגיגה יא.), לאלף דסובר היראים וכהג"ה
שם שעור מ' סאה לאלף אין זה לאלף אותו
הדין דכל גופו עולה צצ"א שצכלים וצגמרא
דילן דילפיין שעור מקוה מכל צשרו היינו
משום דמינה ילפיין דצעיין עצילה צצ"א
ופליגא אתו"כ. ומהגה"ה הג"ל מוכח עוד
יותר ממה שכתבתי לעיל והיינו דאין כל
צשרו דרשא חדשה כלל לאלף וכנ"ל. וכן מוכח
מהרש"צ"א צמשמרת הצית שכתב דשעור מ'
סאה ילפיין מוצא השמש מה ציאת שמש
וכו' ושערו חכמים וכו' או מכל צשרו, והנה
היבא אשכחן דילפיין שעור מקוה מוצא השמש
לאלף ע"כ דסבר דהדרשא דצתו"כ ודרשת
הגמ' מכל צשרו חדא מלתא היא (וכ"מ קצת
מפירש"י שפירש כל צשרו כאחד צעירוצין
דף ד: והיראים סי' כ"ו) והיינו דכיון דצעי
צצ"א ממילא קים להו לרבנן דצאדם לריך
לומר לא פלוג ולשער צאדם צינוני, ועפ"י
האשכול שכתבתי לעיל דכל גופו עולה צצ"א
צכל מקום הו"ל שעור אחי שפיר עפי.

ומהשתא ח"ש הא דמעין אינו נפסל
צשאוצים אפילו לאלף והיינו
משום דלאלף נמי כל שהוא צמעין הוי מקוה
שלמה ולא צעיין מ' סאה לאלף משום כל
גופו עולה בהם צצ"א ואין מקוה שלמה
נפסלת צשאוצים. וגם מה דליחא צחוספתא
כל מקום שאדם עובל וכו' וכל מקום שאין
אדם עובל אין ידים וכלים עוצלים* יש ליישב
דצשעור מקוה מיירי דשעורם שוב ומה שאין
אדם עובל צמעין כ"ש משום מלתא אחריתא

כ"ש צמעין לא צעלוהו חכמים. ואותה קושיא מתרץ רבינו
צזה.

* א"ה: ע"י צסי' ד' שהק' רבינו להסוברים דצעיין
מ' סאה צמעין מהא דתניין צחוספתא פ"א ממקואות כל
מקום שאין אדם עובל צו אין ידים וכלים עוצלן צו, והא

הוא. (והא דמקוה פחות ממ' סאה נפסלת בשאובים לפי דברינו יצוחר צסי' ג').

אין הוא רוחץ חלה צהמים הנוגעים בגופו וליכא מ' סאה⁷).

[ועל פי זה יש ליישב קושיא הגר"א בצאורו לשו"ע סי' ר"א ס"ק ו' על הסוברים דגם צמיעין צעיין מ' סאה לאדם דאם כן איך זוחלין כשרים הא הוי להו קעפרם ואינו חזור ואפשר ליישב ע"פ מה שצאורו דשעור מ' סאה צמיעין אינו חלה שעור העצילה דכל גופו עולה צהם ומשום לא פלוג וא"כ לא חכפת לן צמה שאינו חזור ולא חשיבי כל המים כחד⁸].

א"ל שהיה אפשר לומר כדי לתרץ קושיא הגר"א דמה שכתב הרא"ש דהא דצעיין מ' סאה הוא משום לא פלוג לשער בכל אחד כפי גופו אין זה לומר דמשום לא פלוג צעיין שירחץ גם אדם גוף צמ' סאה הנלרכים לאדם ואיצרא דלא איכפת לן צאדם גוף כשיעבול וירחץ גופו צמים פחותים ממ' סאה, חלה דמשום לא פלוג צעיין שיהיו צהמים כל כך שיוכלו לעבול צו אנשים צינונים וכיון דצפחות ממ' סאה לא יוכל אדם צינוני ליכנס ומוכרחת להיות עצילת חלאין ועל כן גם לעצילת אדם גוף צעיין שיהיו צהמים מ' סאה משום לא פלוג כדי שיוכלו לעבול צמקוה כל האנשים הצינונים ואי לאו הכי נחשבה גם לאדם גוף כעצילת חלאין, ולפי זה לא איכפת לן כלל צמאי דהוי קעפרם דכמו דצלאו הכ דינא דלא פלוג והיינו אס היה דין האדם כמו כלים שמשערים כל גופו עולה צצת אחת של כל גופו לפי גופו צוודאי דסצרא פשוטה היא דלא הוה איכפת לן צאדם צינוני אס המ' סאה שלו הוו קעפרם ואינם חזור דהא מ"מ

א"ל שאין זה נכון דהא דנלוך וקעפרם אינו חזור חלה אינו רק שלא יחשבו כדצר אחד צמקום שצעיין דצר שיש צו שעור וכמו לענין מ' סאה דמקוה דהא גם לענין עומאה אין זה חזור וכן לענין מגע עכו"ם ציין (ואפילו לענין תערובות איסורין)⁶. ועל כרחך דצנלוך וקעפרם אין נחשבים כלל כנוגעים זה צזה המים שצנל זה להמים שצנל האחר וא"כ אפילו לדברי שאין המ' סאה חלה שעור הרחילה מ"מ הא צעיין שירחץ צכל המים וכיון שאין המים נחשבים כנוגעים זה צזה

דף עז. צסי' ח' וכ"כ הגר"ח"ס ז"ל שס. חלה דלדצרו כשכל המקוה צמקו"א ח"י"ל לדין חזור כלל וק' ליישב שיעת הגר"א עפ"י⁹. וכעין זה תי' צאמרי משכ.

(7) ול"ע אס י"ל דהא דנלוך וקעפרם אינו חזור הוא רק מלמעט למעלה ומלמעט למעלה שהם נינלוך חוחלין מכאן לכאן דמה שהמים רלופין זה אחר זה עושה אותם שלא ילעפרו. חצל המים שצרוחצ החילה י"ל שיש להם חזור זה עס זה אע"פ שלא נחו המים. ועי' לקי' צסי' ב' מה שכתצתי צשיעת החוס' והע"ז.

(5) ומ"מ י"ל צעטס דוחלין פסולים צמקוה של מי גשמים כהגר"א ז"ל שהציא צסס הריצ"ש סי' רל"צ דהיינו משום דצמקוה צעיין שעור מ' סאה וקעפרם אינו חזור. דהא צמקוה צצר כצצתי צסי' ג' לשיעת הר"ש דהוי המ"ס שעור המקוה וצעיין חזור.

(6) ואין זה מוכרח. שיש דין צהמים שיהיו יחד שאי"ל לה דניי חזור א"כ י"ל שצזה אפילו צקעפרם נחשצין כאחד. וגדולה נחו מלינו לר"ת דס"ל דאפילו צחזור למקוה שלם מהני קעפרם. ועי' צמש"כ צגייען

אין זו עבילת חלאין, הכי נמי השתא לאחר
החידוש דלא פלוג לא איכפת לן במאי דהוי
קטפרם ואפילו באדם גוף, דדין לא פלוג לא
חידש לנו שער רחיצה חלא דין העבילה הוא,
דבעין מקוה של מ' סאה^{אוצר החכמה} (89).

והנה כל זה שכתבתי בשם רש"י רא"ש
והרשב"א וגליון הרא"ש הג"ל וכן
לשיטת הר"ש במעין דדין מ' סאה אינו חלא
משום לא פלוג לשער כל גופו עולה בהם צ"א
לפי גופו של כל אחד, לאו כולי עלמא הוא
דכל זה א"א לומר חלא אם נפרש דהילפותא
מכל צשרו דבעין מ' סאה הוא דמכל צשרו
ילפינן דבעין כל צשרו צ"א וע"כ נריך
מ' סאה לאדם צינוני דכלל זה הלל לא
יעלה כל צשרו צמים צ"א וא"כ משום
לא פלוג צעין הכי בכל אדם וכמו שכתב

הרשב"א במשמרת הבית וגליון הרא"ש הג"ל
וכן משמע מרש"י עירובין ד: (ועל ילפותא
דמ' סאה קאי התם עיי"ש היעצ) שפרש"י
כל צשרו צ"א וכן כתב היראים סי' כ"ו,
אצל הראב"ד ז"ל כתב צבעלי הנפש דבאמת
יכול גם אדם צינוני לעבול בפחות ממ' סאה
חלא דמכל צשרו דילפינן מה מים שכל גופו
עולה בהם פירושו שיכול לעבול דרך גדילתו
עיי"ש. וכן הריב"ש ז"ל סי' רנ"ד (107) פירש
שאפשר לעבול גם בפחות הרבה ממ' סאה
שהרי כשהצור אין זו חלא אמה על אמה
צרום ג' אמות אפילו כשלא יהיה הצור מלא
מים מ"מ כשיכנס האדם צצור יתמלא הצור
ויעבול כל גופו צ"א חלא הפירוש דמים שכל
גופו עולה בהם הוא דכל גופו בעל בהם,
עיי"ש (111), ולדידכו ע"כ דמ' סאה שער
מקוה הוא דילפינן ליה מפסוק זה דכל צשרו

ודף יע. ורש"י שם והר"ש פ"ה משנה ו' והמרדכי והרא"ש
נדרים מ. דמשמע מינייהו דפסול זוחלן ופסול קטפרם
הם שני פסולים נפרדים. חלא כוונתו דפסול זוחלן הוא
בעין פסול קטפרם והיינו משום דחדשה התורה זוחלן
פסולים במקוה הוא מפני שחדשה שאין זוחלן מתחברים
למ' סאה ולפי דבריו נוכל לתרץ כחירוני הג"ל דכיון
דבמעין אין המ' סאה שער מקוה חלא שער הרחיצה
אין זוחלן פסולים במעין, ואע"ג דקטפרם אינו חבור גם
לענין זה ומשום הכי קטפרם פסול אף במעין כמו
שכתבו החוס' בחגיגה יע. ולפי דבריו יתורצו דברי רש"י
ז"ל בשנת דף קט. דמשמע שם זוחלן פסולים משום
קטפרם הסותרים לפירש"י שנת סה. שפסול דבעין קו
וקיימי.

(10) ומה שגליון הרא"ש הביא בשם ריב"ש נראה
דהיינו הרי"ב בר שמואל ז"ל.

(11) ועי' בחתם סופר ח' יור"ד סי' ר"ע שפירש
דעוביו של אדם חלי אמה ורחבו פחות מאמה וא"כ גוף

(8) חלא שאם נאמר כן דהמ' סאה הם דין
דבעילה דעבילת אדם גוף נחשבת כעבילת אדם צינוני
ובעין שצמקוה זו יוכלו לעבול כל האנשים הצינונים
אם כן אי אפשר לחלק כמו שחילקתי לקמן בסוף סי'
ג' בן עזם העבילה להמים המשלימים למ' סאה ואם
כן תשאר הקושיא שהקשיתי שם מטיע הגרוע זוחלן
אין משלימים למ' סאה כיון שפסולים לעבילה לשיטת
הרא"ש והרשב"א ז"ל דצברי דצן במעין צן במקוה
אין המ' סאה חלא משום לא פלוג, דמה שחירגתי שם
דלא מיירי חלא בכלים כצד כתבתי שחירתו מלשון הגמ'
בסוכה דף יע. וממכר"ק. ועל כרחק שנריכים לחלק
צן עזם העבילה להמים המשלימים למ' סאה שאינו
חלא שער הרחיצה וכיון דהמ' סאה הוי שער הרחיצה
על כרחק דבעין שגם האדם הגוף ירחק בכלם ונשארה
קושיא הגר"א ז"ל דהא קטפרם אינו חבור.

(9) ומ"ה בגאב"ד (שליט"א) ז"ל פירש בדברי
הגר"א ז"ל דאין כוונתו דכל זוחלן הם קטפרם ופסולם
מטעם הקטפרם דא"כ יחלוק הגר"א על החוס' חגיגה יא.

ולא מעט כל גופו צ"א ולא פלוג נגעו זה.
וכן הסמ"ק גראה דפליג על הרא"ש והרשב"א
שצ"י וצ"ע סי' ק"כ (עי' בצאור הגר"א
שם) הוצא דעתו דכלים הנקנין מן העכו"ם
בעין מ' סאה מדאורייתא ואפילו במעין כמו
אדם דילפינן ממי נדה יתחטא מים שהנדה
עוצלת צם (וגם החוס' צע"ז דף עב: כתבו
זאת אלא שלא כתבו דאפילו במעין בעין
מ' סאה) ואם לא היה דין מ' סאה אלא
דין דכל גופו עולה וכו' ומשום לא פלוג א"א
לדין זה שיהי' בכלים (ואולי זוהי קושית העור
על הסמ"ק שם שהק' דאי אפשר שכלים יהיו
חמורים מאדם והיינו דגם באדם אין זה שער
מקוה).

אוצר החכמה

ובן הצ"י באר"ח סי' קנ"ע שכתב דלכסוצרים
דלעצילת אדם בעין מ' סאה אפילו
במעין גם לעצילת ידים לאכילה בעין מ'
סאה, על כרחך דפליג על כך סברא דהא
צידים לא שייך זה אלא ע"כ שהוא סובר
דחומרא הוא באדם דבעין צו שער מקוה
גדול מצכלים דהיינו מ' סאה והוא מוסיף
מסברתו דלידים נמי בעין הכי (ועי' בצאור
הגר"א שם). והנה להראשונים האלו הלא
תשאר קושית הגר"א ז"ל למה כשרים זוחלים
במעין הא הוי להו קעפרם ואיך יתחצרו למ'
סאה. ועי' מה באריכות צסי' ח'.

א"ח 1234567

האדם הוא מיעוט הצטל צרוב המים. ויש לפרש גם בדרך
אחר.

12) ולשיטת הרא"ש והרשב"א אולי י"ל כמו שכ'
בראשית צכורים דף מז דלריך לעבול במקום שהגיעו
המים מתחלה. ועי' חוס' פסחים קט: ושבת לז. ועוד
דגם שער ג' אמות היינו משום שיעלו המים בהכנסו.

ובעירובין מה. הוסיפו שגם ירכין ראשו. וק"ק דלפי
המוחש יש צנף האדם יותר מהמרוצע המקיף גובה
ראשו. ועי' צריצ"ש סי' רל"ב שכתב דאפשר שיפתחו
המים כ' סאה בשציל אדם אחד. עיי"ש שצב פ"י המשנה
דג' מקואות צפ"ו. ויש לפי ש"ל דמה שיעלו המים ע"י
גופו מיקרי הוינו ע"י אדם וע"י דבר המקבל עומאכ
לשיטת הרא"ש והרשב"א שכתבתי צסי' ר'.

[230517]

[מדרש חסידים]

סימן ג'

בענין מ' סאה דמקוה ובענין צירוף טיט הנרוק ומים זוחלים למ' סאה.

ולפי זה דאמרינן דמקוה חין המ' סאה שרייך לאדם מדאורייתא חלא שפור העצילה, ושפור המקוה חינו חלא רביעית מדאורייתא דהא לכלים רביעית סגי, הא* דמקוה פחותה ממ' סאה נפסלת בשאזבים חינו חלא משום דמדרבנן שחקנו דאף לכלים צעי מ' סאה מעתה ע"כ ששפור המקוה הוא מ' סאה. חבל לפי זה יקשה אחתי על הר"ש והרא"ש שפסקו דרובו שאזב מדאורייתא ומשמע אפילו היו המים הכשרים צתחלה וכבר היתה שם מקוה הכשרה לכלים מדאורייתא.

ועוד יש לי עיון צהא דאמרינן (קידושין עט.) מקוה שנמדד ונמלא חסר והיינו ממ' סאה ואמרינן צזה אדרבה העמד מקוה על חזקתה ומשמע שמכני חזקה זו מדאורייתא דהא מפקח מחזקת עמא ששורפין עליה את התרומה (ול"ע על רש"י שפירש שם וצנדה צ: דצכלים חיירי) ויש לעיין אם שייך צזה חזקת מקוה אם נאמר דפחות ממ' סאה נמי מקוה היא חלא שחסר שפור עצילה.

בחגיגה דף יא. ילפינן מ' סאה לשפור מקוה מורחץ צמים את כל צשרו מים שכל גופו עולה צהם וכמה הן כמה על כמה צרום שלש חמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. ע"כ.

ודנה יש לחקור אי האי שפורא הוא שפור המקוה ואין הכל גופו וכו' חלא ילפותא כמה הוא השפור או דאין זה חלא שפור צעצילה כמו גצי כלים חלא דגצי כלים השפור הוא כל אחד לפי גדלו וצאדם נתנה החורה שפור קצוב של אדם צינוני חבל שפור המקוה הוא צכל שהוף אפילו לאדם.

ועיי' לעיל צסי' צ' מה שהצאתי ראייה לצד השני מהגהת הרא"ש צשם הריצ"ש (מקואות פ"א מ"ז) וכן מהיראים סי' כ"ו ששפור מ' סאה לאדם חין זה חלא אותו הדן דכל גופו עולה צהם צצ"א שצכלים וצאדם נתנה החורה שפור קצוב של אדם צינוני. וע"ע צסי' צ' שצארנו שכן משמע מרש"י עירוצין ד: וכן מהרשצ"א צמשמרת הצית.

מעין דכעסם דחינו נפסל הוא משום דמעין כל שהוא נחשב צבר למקוה שלמה ולפיכך חינו נפסל בשאזבין אפילו אם סוצרים דצעיין מ' סאה לאדם צמעין.

* ח"ה: כונת רצינו הוא דלפי מה שאמרנו דשפור המקוה הוא צכל שהוא ואין המ' סאה חלא שפור העצילה למח יפסלוכו מים שאזבים הא יש כאן שפור מקוה שלמה כמו דמצואר צאמה צסימן הקודם לגצי

^{אוצר החכמה}

ראשונים דאפילו כשאין כולה עיט הנרוק והוא רק משלים מ"מ אין עוצלין צו (ודלא כרש"י) ואם היו המ' סאה שעור בעצילה מדן כל גופו עולה צ"א איך ישלים דהא אם יעצול אפילו מקלח גופו בעיט הנרוק צוודאי שלא תעלה לו עצילה אלא ע"כ דאין המ"ם אלא שעור צהמקור להכשירה⁽²⁾. וכן מלינו בפסול זוחלים שכתב צמהרי"ק שורש קנ"ו דאע"פ שאין מקור מעבר צוחלים מ"מ משלים הוא למ"ם דמקור וראיתו מהא דר"י אם היו רגליו של ראשן נוגעות צמים עי"ש. וכן יש להציא רא"י מהר"ש פ"ה מ"ו שגם הוא סובר כן דאיתא שם צ"ש אומרים מעצלין צחרדלית ואע"פ שהיא קעפרם משום דקא סברי קעפרם חצור ופירש הר"ש שיש לומר דצ"ש מודים צוחלים פסולים והכא מיירי שיש אלא צחרדלית פרסת צהמה שהמים עומדים צחוכה מצוברת לצחרדלית כשפופרת הנוד ונראה כונתו שיעצילו צפרסת הצהמה והצחרדלית ישלים למ' סאה⁽³⁾ וע"כ דעס

והנה אם היה שייך צמים לומר חקה שלא נשתנה הגוף ממה שהיה צוודאי שהיה שייך חקה זו בכל אופן (וכמו בעל מנת שאין צה מומין דמוקמיין לה צחקת אין צה מומין) אצל המים הלא אינם גוף שלם שנאמר צה חקה שלא חסר גוף זה אלא חקה שלא נשתנה ובעלה מקור זו ומעטם זה כתב צצ צמעתחא שם צ' פ"צ דלא שייך הכא חקת הגוף וכיון דגם צפחות מ"מ סאה מקור היא מה חקה היא זו וצויתר יקשה אם נאמר דלא כהש"ש אלא דהוי נמי חקת הגוף והיינו ע"כ משום דכשרות המקור עושה את המ' סאה לגוף שלם⁽¹⁾.

ועוד דמלינו עוד יותר שאינו לריך כלל שיעצול האדם צמ' סאה אלא כיון שצהמקור יש מ' סאה כשר לעצילה, דהא עיט הנרוק משלים למי מקור ואין עוצלין צו (סוכה יע: חצחים כצ). ופירשו התוס' שם והר"ש פ"צ מ"י והרא"ש שם ועוד

(3) דהא אין לפרש דכוונתו שצפרסת הצהמה יש מ' סאה וצוחלין נכשרים על ידיה וכמו שכתבתי צסימן ו' להפירוש השני שפירש הרא"ש צהר"ש דהא מוכן שצפרסת הצהמה אין צה מ' סאה וצנען זה מיירי החס צפרסת חמור שצמשנה שם. ודוחק לומר דמיירי צפרסת חמור המעורצת צנקעה דמיירי החס צמשנה. ואפשר דכן לריך לפרש על כרחך דצפשוטו משמע צצחרדלית ענמה מעצלין. ולפ"י היה מכאן רא"י צוחלין נכשרין ע"י חצורם למקור אלא דא"כ עכ"ל צוחלין פסול מקור הוא וא"כ תקשי מהר"ש פ"ה מ"צ שהצחתי צסי' ו' שהצוחלין מכשירים את השאוצים שהצוחלין אי"ז אלא פסול עצילה. אצל אם נאמר שגם הר"ש ס"ל דכשר שאוצים הוא משום זריעה י"ל דאע"פ צוחלין יש לכן פסול שצצציל זה היא פסולה מלעבר עמאים מ"מ שם מקור עליהם שיש על השאוצים דין זריעה. (אצל משמע שצ"ש דמסיק

(1) ועי' צכחוצות עה: חוד"ה אצל וצספר נאות יעקב. וצשע"מ שם משמע דהוי חקת הגוף אלא דחקת פנויה אינה חקה גמורה. ולציאורו של הש"ש ק"ל מין ונמצא חומץ דודאי הוי חקת הגוף אלא שצ"ל דחקת עצל נמי אינה חקה גמורה כמו חקת פנויה וצ"ע.

(2) וצחור אחד רכח לדחות דצחמת לא יוכלו לעצול אף שלא צמקום העיט והא דמשלים היינו שלא יפסלוהו מים שאוצים. אצל עטות הוא דצש"ע יור"ד ס"י ר"א סעיף ל"צ איתא צפירוש שצוצלין צמקום המים וכן מוכח מהא דמדמי לאויר שצמטרף להכשיר הסוכה. וצ"ע אם יש לדחות דהיינו דוקא לכלים דהתם אין המ' סאה אלא לכשרות המקור. אצל ציר"ד כ' עוצלין ומשמע דצחמת קתני אף לאדם. וצסוכה יכיה צ"ל דאף דראשו ורובו מוכרח להיציצה מ"מ שולחנו אי"ז אלא שעור צהסוכה. ואפילו מדרצק כדקיי"ל כצ"ה.

כעין רחילה שהמים רוחלים אותו ולא שהוא עובל במקוה כמו צמי גשמים דזעין דוקא צענין עבילה במקוה, (וע"ע מה צמי ד').

ומעתה יש לומר שגם להסוברים דזעין מ' סאה אפילו צמעין מודו לסברא זו ולחילוק זה שצין זוחלים דמעין למקוה אלא דפליגי בזה דהרא"ה סובר מטעם זה שאין שיעור צמעין כל עיקר ואינהו ס"ל דאע"פ שלא שייך צוחלין דמעין שיעור מקוה מ"מ צעין מ' סאה שזכו שיעור הרחילה שיעלה צם כל גופו צבת אחת וצאדס לא פלוג לשער בכל אחד כפי גופו וכמו שהוכחתי צמי צ' מהרא"ה שוהרש"א ז"ל, אבל במקוה אע"פ שמהרא"ה שוהרש"א הכ"ל משמע דצמקוה נמי מטעם לא פלוג הוא ומטעם דזעין כל גופו צצ"א מ"מ כיון דצמקוה מים מכונסין העברה הוא משום שהוא עובל צמקוה ושייך שם שיעור מקוה ע"כ הו"ל המ' סאה שיעור המקוה, ועל כן צמעין שאין המ' סאה שיעור המקוה אלא שיעור הרחילה אין השאזבים פוסלים צו אפילו לאדם דהכ"ה יש לו כל דיני עברה כמ' סאה, אבל צמקוה אע"פ דלכלים מדאורייתא צרציעית סגי מ"מ השאזבים פוסלים צו לאדם כל זמן שאין צו מ' סאה, דצמקוה כשאין צו מ' סאה חסר לו עדיין שיעור מקוה לאדם. ועל כן כתבו הרא"ה שוהרש"א ז"ל דרובו שאוב פסול מדאורייתא ולהכי שייך נמי צמקוה העמד מקוה על חזקה.

מהר"ה הכ"ל שזוחלין משלימים. ולהשיטה הסוברת דלמעין לא צעין מ' סאה אף לאדם ודאי מוכח שהמ"ס הוא שיעור המקוה דצמקוה העבילה אין לחלק בין מעין למקוה וכמו שכתב הרא"ה צאמת. (עי' לעיל סי' צ').

הר"ה והמהר"ק בזה הוא משום דסברי דמאך מעין ילפינן דמעין מעבר צוחלים ואין מקוה מעבר צוחלים ומפרשי שאין הצוחלים פסול מקוה כלל אלא פסול עבילה שאין המקוה מעברת באופן זה וע"כ הצוחלים משלימים למ' סאה ומוכח ג"כ דאין המ' סאה שיעור בעבילה אלא שיעור המקוה וכנ"ל⁽⁴⁾.

^{למנוח החסיד}

וליישב הא דמשמע מהרא"ה שוהרש"א ושאר ראשונים הכ"ל דצמקוה נמי מטעם לא פלוג הוא ומטעם דזעין כל גופו צצ"א והיינו דהוי שיעור העבילה ולא שיעור המקוה, נראה לצאר צהקדס מה שכתב הרא"ה צצדק הצית צצמעין לא צעין מ' סאה לאדם קטן וגון דמדכת צחמנא מקוה מים דמשמע מים מכונסין נקטינן מינה שיעורא והיינו שיעלה צהם גופו כאחת ומסתמא צגדול משתעי קרא אבל צמעין לא נחנה צו שיעור. והק' עליו הרש"א צמשמרת הצית דמעולם לא שמענו שלמדנו שיעור מ' סאה ממקוה מים אלא מוצא השמש וכו' או מכל צשרו, עיי"ש.

ונלע"ד דכוונת הרא"ה ז"ל הכי הוא דלא שייך שיעור מקוה שיהיה שיעור שזה לכל אדם אלא צמקוה מים מכונסין שאז נקרא על המים שם מקוה והאדם נעבר צמה שהוא עובל צה אבל צמעין שהם צוחלין לא שייך על המים שם מקוה כלל ולא שיעור דהא קעפרם אינו חצור והעברה צם צענין אחר הוא דהוי

לצסוף דצחילה פליגי דהא פירוש זה דמיירי כשפרסת צמה מחצרת לחדלית).

(4) ועיי' צדברי חיים ה"ל מקואות סי' ע"ו שהציא